



Utbildningsdepartementet

Adress

Promemoria angående särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma

Sammanfattning

Södertörns högskola (SH) ser positivt på regeringens ambition att öka möjligheterna till kompetensutveckling och omställning på en föränderlig arbetsmarknad. SH ställer sig dock frågande till behovet att införa en särskild ersättningsmodell för detta ändamål.

Såväl implementering som drift av den modell som föreslås av utredningen skulle medföra en ökad administrativ börda och ökade kostnader för en marginell del av den totala studentvolymen. Utformningen av modellen är dessutom onödigt komplicerad och innehåller delar som är svårmotiverade och inte finns med bland direktiven.

SH menar att de behov som identifieras av utredningen redan täcks av möjligheter till studier finansierade av omställningsstudiestöd samt rena uppdragsutbildningar. Sådana kan tas fram i dialog mellan lärosäten och arbetsmarknad utan en ny och komplicerad ersättningsmodell.

SH ställer sig frågande till det ensidiga näringslivs- och teknikperspektivet i utredningen, och menar att behov av kompetensutveckling och omställning är stora även inom offentlig sektor. Kurser inom samhällsvetenskap och humaniora som i utredningen ses som "bildning" kan mycket väl utgöra kompetensutveckling och omställning som efterfrågas av arbetsgivare för att möta samhällsutmaningarna.

Övergripande synpunkter

SH delar utredningens utgångspunkt att det finns ett stort behov av utbildning för kompetensutveckling och omställning för att tillgodose efterfrågan på relevant kompetens för att matcha de innovationsbehov som samhällsutmaningarna skapar. Här gör dock lärosätena redan stora insatser, såväl genom den sedan länge etablerade uppdragsutbildningsformen, som genom det breda kursutbud som det nya omställningsstudiestödet öppnat för.

Lärosätena ska också enligt sina regleringsbrev dimensionera sina utbildningar för att möta "studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov". I den mån detta inte fungerar idag beror det dock snarare på att de båda delarna inte alltid drar åt samma håll. Att erbjuda utbildning som få studenter efterfrågar är ett stort ekonomiskt risktagande för lärosätena, och denna problematik skulle inte lösas med den nya ersättningsformen, även om den ekonomiska risken minskar något. Problemen med matchning och arbetskraftsbrist löses inte heller med korta kurser, utan är strukturella och i stor utsträckning utanför lärosätenas ansvar.

Modellen garanterar i sig varken samhällsrelevans eller studentefterfrågan för de kurser som förväntas tas fram. Det gör snarare arbetsgivarnas möjligheter att erbjuda kompetensutveckling samt förutsättningarna när det gäller studiefinansiering. Kurserna måste i förslaget vara nya och ge mellan 1,5 och 5,5 hp. Denna till synes godtyckliga begränsning gör modellen oflexibel och det är inte realistiskt att lärosätena ska ta fram en mängd nya kurser utan ersättning och i ett osäkert rekryteringsläge.

Som alternativ vill SH peka på de etablerade relationer som finns vad gäller samverkan mellan lärosäten och arbetsgivare, som påverkar utbildningsutbudet och bidrar till en betydande volym uppdragsutbildning. Båda dessa delar är effektivare både kostnads- och tidsmässigt när det gäller att bidra till omställning och vidareutbildning för att höja kompetens och förbättra matchning på arbetsmarknaden.

Utredningen ställer också bildning och omställning mot varandra i en förenklad polemik. Samhället behöver båda delarna, och även kurser i ämnen som religionsvetenskap kan utgöra efterfrågad kompetensutveckling till exempel inom företag när affärsmodeller förutsätter medvetenhet kring mångfald och inkludering. I utredningen bedöms utbildningar inom humaniora att minska, vilket bör problematiseras då flera ämnen inom humaniora redan är små och därmed riskerar att försvinna.

SH ställer sig frågande till det ensidiga och traditionella fokus på teknikutveckling som utredningen präglas av. Innovation är inte längre enbart liktydigt med teknikutveckling och kräver inte enbart ingenjörer. För att ta ett exempel från SH:s eget utbildningsutbud: det nya programmet "Hållbarhetsstrateg" utbildar personer inom en ny roll som efterfrågas starkt såväl av företag som offentliga aktörer, men som inte är teknisk. Samhällsutmaningar i offentlig sektor kräver också omställning och kompetensutveckling, inte minst inom "välfärdstriangeln" skola-socialtjänst-polis.

Huvudinvändningen mot utredningens förslag är dock varför det skulle krävas en särskild ersättningsmodell för att täcka detta utbildningsbehov. Modellens utformning är dessutom mycket komplicerad, vilket innebär en starkt ökad administrativ börda på lärosätena stick i stäv med regeringens lovvärda ambition att minska densamma. Såväl vid implementering som i drift skulle modellen medföra ökade administrativa kostnader. Modellen förutsätter att en stor mängd nya kursplaner ska tas fram och fastställas, att lärosätessammanslagningar tas fram och att processer för bedömningar och dokumentation av dessa ska göras.

Det finns stora oklarheter i hur modellen ska genomföras. Lärosätena ska motivera och dokumentera (på förhand) varför den särskilda ersättningsmodellen är applicerbar. Om det

visar sig (i efterhand) att alltför få studenter studerat av arbetsrelaterade skäl ska den vanliga modellen användas istället. Hur detta ska gå till behöver definitivt utredas djupare. Utredningen nämner enkäter, men det är inte rimligt att tro att enkäter riktade till studenter på kurser som omfattar några enstaka poäng ska få en så hög svarsfrekvens att de kan utgöra ett tillräckligt underlag. Det är vidare oklart hur begreppet "yrkesverksamma" ska definieras i modellen. Menar utredningen att kursdeltagare som är 35 år eller äldre per definition ska anses vara yrkesverksamma eller ska lärosätena göra andra undersökningar för att bedöma detta?

Utredningen konstaterar själv att en så liten del som 5 procent av lärosätenas takbelopp kommer avräknas enligt den särskilda modellen, vilket i sig är ett argument mot att införa den. Det är inte rimligt att lägga ned så stora resurser på, och särreglera, en marginell del av utbildningsutbudet, där behovet dessutom kan täckas på andra och etablerade sätt: uppdragsutbildning, riktade satsningar från regeringen eller tydliga samverkansuppdrag.

För att stimulera utvecklingen av kurser finansierade enligt modellen föreslås en omfördelning av takbelopp göras från 2031. Detta skulle ge lärosäten tid att prioritera om så att de inte förlorar på modellens införande, vilket sannolikt är en del av syftet men skulle samtidigt innebära också mindre resurser till de lärosäten som utredningen anser ska gynnas av omfördelningen (KTH nämns explicit).

Hur finansieringen ska ske under de första fem åren innan omfördelning kan genomföras är oklart beskrivet. Det förefaller vara lärosätena som ska stå för risken genom att internt ge garantier, inom sitt takbelopp, de fem första åren innan omfördelning mellan lärosäten.

Vidare vill SH starkt ifrågasätta utredningens förslag om examenspremie. Dess koppling till livslångt lärande och omställning är svårbegriplig och delvis motsägelsefull: om lärosätena satsar mer på långa utbildningar som leder till examen minskar utrymmet för korta kurser. Det ingick heller inte i utredningens direktiv att komma med förslag angående examina.

I övrigt ställer sig SH bakom huvuddragen i remissvaret från SUHF.

.

.